

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

DRUHY LÁSKY A JEJICH MÍSTO V SOCIÁLNÍ PRÁCI

Vedoucí práce: Doc. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.

Autor práce: Jana Paterová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: Třetí

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

18. března 2011

Jana Paterová

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu doc. Tomáši Machulovi, Ph.D., Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

1	Úvod	5
2	Láska a sociální práce.....	7
3	Druhy lásky	9
3.1	Láska přijímající.....	9
3.2	Láska dávající.....	10
3.3	Náklonnost	12
3.4	Přátelství.....	14
3.5	Erotická láska	17
3.6	Křesťanská láska	21
4	Přítomnost konkrétního druhu lásky v sociální práci.....	24
5	Naděje	27
6	Odpuštění.....	31
7	Závěr	34
8	Seznam použité literatury	36
9	Abstrakt	38
10	Abstract.....	39

1 Úvod

Toto téma jsem si vybrala kvůli jeho důležitému a základnímu postavení ve vztahu k sociální práci. Láska je prvotním předpokladem nejen života, ale i jakékoliv pomáhající profese, tedy i sociální práce. A právě proto by měl mít každý sociální pracovník v tomto pojmu jasno. Jediné slovo skrývá hned několik druhů lásky a ne každý má ve vztahu ke klientovi své místo. Od lásky se odvíjí i naděje a odpuštění, kterými se v této práci zabývám. Jsem přesvědčená, že bez lásky bychom ani jednoho nebyli schopni a přitom se bez nich nedá pracovat, natož pomáhat.

Inspirací mi bylo několik praxí, na kterých jsem zažila velké nepochopení profesionality sociálního pracovníka. Setkala jsem se s pracovníky, kteří byli přesvědčeni, že ideálem je znalost veškerých zákonů a nutný propastný odstup od klientů korunovaný falešným zájmem. V té chvíli jsme pochopila, že ať je slovo láska jakkoliv zprofanované, ráda bych mu věnovala svou bakalářskou práci. Možná si to mnozí ani neuvědomují, ale svým chováním lásku, základní prvek lidských vztahů, vytlačují na okraj. Stává se nežádoucí a nechtěnou. To chápu jako fatální chybu.

V mnoha příručkách a knihách o sociální práci jsem našla několik vlastností, kterými by měl sociální pracovník disponovat. Měl by být empatický, diskrétní, angažovaný, měl by umět naslouchat a podobně. Nikde však nebyl uveden základ, ze kterého to všechno pramení. Láska k člověku přeci vede k zájmu o jeho štěstí a zdařilý život, láska vede k naslouchání a pomoci. Nic jiného to nedokáže kvalitativně dobře nahradit. Nebude-li starost o druhého pramenit z lásky k osobě, bude vždy do určité míry falešná. Proto jsem se rozhodla napsat bakalářskou práci o lásce s cílem ujasnit si její podstatu, strukturu a hierarchii. Dítěti také nelze nejprve vysvětlovat pravopis a až poté ho učit psát. Podobně nejde ani mluvit o jejích projevech, aniž by se prvně nedefinovala sama láska.

Láska napomáhá utvářet a udržovat vztah mezi pracovníkem a klientem. S její pomocí jsme schopni respektovat hranice individuality, důstojnosti, osobního názoru a rozhodnutí. Sociální pracovník si sice může přečíst každou knihu od I. Úlehly, který se podrobně zabýval rozdílem mezi kontrolou a pomocí. Kontrola je o přebírání zodpovědnosti za klienta, jeho vedení. Pomoc je dialog, kde klient sám přichází

s problémem a řešením. Ale jen láska vede ke skutečnému respektu a právě ona pomáhá volit pomoc vždy, je-li to jen trochu možné. Proto je tak důležité uvědomit si její sílu a výsostné postavení. Právě a jedině láska k člověku by měla každého studenta vést k volbě tohoto oboru.

Značnou část práce věnuji jednotlivým druhům lásky, protože jsem přesvědčená, že je třeba znát všechny a je nutné se mezi nimi dobře orientovat. Jedině tak je budeme schopni správně prožít a využít. Druhá část práce se zabývá nadějí a odpuštěním, protože bez nich by neexistovala ani láska, ani dobrý sociální pracovník. Pracovník, který nemá víru (tedy naději) v člověka a jeho dobrotu, nenalezne ve své práci smysl. Pracovník, který není schopen odpouštět, ztratí lidskost.

Pokusím se tedy co nejvíce vyjasnit a očistit všechny tři výše zmíněné termíny a poukážu na jejich pevné místo v oboru sociální práce. Za hlavní a největší problém považuji, že mnozí jejich důležitost zpochybňují nebo podceňují. Možná je to z důvodu, že láska, ani odpuštění se nedá naučit, ale člověku jsou všechny tři fenomény přirozené, neměl by s nimi tedy mít problém. Dalším důvodem může být skutečnost, že je někteří berou za tak samozřejmé, že o nich ani není třeba mluvit. S tímto názorem nesouhlasím, lidé velmi snadno zapomínají a často volí nejsnazší řešení, které nemusí být mravně ani eticky správné. Nebude-li se o lásce, naději a odpuštění vůbec mluvit, brzy se mohou z našeho života vytratit.

Nejprve se budu věnovat lásce, jako takové a jejím místě v sociální práci. Tato kapitola bude ještě trochu obecná, ale díky tomu budu mít dostatek prostoru, abych mohla mluvit i o základním cíli sociální práce a jak jeho naplnění láska přispívá. Další kapitola bude o jednotlivých druzích lásky. V každé podkapitole věnované jednomu druhu bude vždy vysvětlení pojmu, projevy této lásky a možná rizika. Díky tomuto popisu se člověk bude moci snáze vyvarovat negativního využití daného typu lásky. Následující kapitola bude věnována, nyní už zcela konkrétně, zhodnocení každého druhu lásky a přítomnosti ve vztahu ke klientovi. Protože, jak jsem se již zmínila, ne každá láska patří do pracovního vztahu. Jak ve druhé tak i ve třetí kapitole bude popisována křesťanská láska jako poslední. To mi umožní volně přejít k naději a odpuštění, jelikož k sobě tyto tři pojmy nerozlučitelně patří. Nikde jinde by se pro ně lepší místo nenašlo. Jen jsem trochu přeformulovala známý trojčlen, víra-naděje-láska.

V mé bakalářské práci víru nahradím odpuštěním, ale hierarchie pojmů zůstane stejná. I zde bude na vrcholu vždy láska, která však bez obou prvků nemůže existovat.

Základní literaturou mi byly knihy C.S. Lewise, R. Spaemanna, T. Akvinského a papežské encykliky Benedikta XVI. Dále jsem inspiraci čerpala z Bible a Biblického slovníku. Protože téma lásky popisují ve vztahu k sociální práci, použila jsem i literaturu oborovou, konkrétně knihy od I. Úlehly, I. Řezníčka, O. Matouška a také knihy z oboru psychologie od J. Křivohlavého.

2 Láska a sociální práce

Láska je přirozenou součástí člověka, promítá se do většiny našich vztahů a reakcí. Provází nás i při výběru povolání. Nejen že nás různé druhy lásek neslyšně navádějí k určitým profesím (dle mého názoru například náklonnost, tedy jeden z druhů lásky, kterému se budu věnovat později, povede člověka k práci s dětmi), ale také různé obory sociální práce přímo vyžadují jistý druh lásky. (Myslím si, že práce v hospici je tak psychicky náročná, že ji zvládne jen člověk s vyšším zázemím, tedy vírou v Boha, je veden hlavně křesťanskou láskou). I přes to, že je láska přítomna u všech, ne každý naslouchá jejímu hlasu stejně.

Někteří omezují svou lásku jen pro své blízké a známé, podle Spaemanna jde o normální, mravně ospravedlnitelný fakt. Lásku projevujeme primárně svému okolí, rodině, přátelům, protože jsou v naší bezprostřední blízkosti, proto je vidíme, jako první. S touto skutečností musí ostatní lidé počítat, není na tom nic k vyčítání.¹

Někteří však i přesto pociťují potřebu předávat svou lásku dál a všem. Nejde v tomto případě o zisk, ale každý má dobrý pocit z toho, když je užitečný a někomu nápomocný. Právě volba pomoci druhému je to pravé.² Nemusí to být samotný účel pomáhání, pouze přidružená reakce z dobře odvedené práce. Je pro nás přirozené radovat se z dobra druhých.

---

¹ Srov. SPAEMANN, R. *Štěstí a vůle k dobru*, s. 127

² Srov. ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*, s. 18

Hlavním cílem sociální práce je zlepšit klientovo sociální fungování, to znamená pomoci mu vyřešit rozpor mezi nároky a požadavky společnosti a jeho schopnostmi a možnostmi tyto požadavky plnit. Problémem často může být fakt, že člověk touží a chce nesprávně. Proto je jednou z hlavních forem pomoci poučení.³ Nemůžeme však považovat za správný přístup, když klientovi sami sdělíme, kde spočívá problém a jak ho vyřešit.

Dobrý sociální pracovník zvolí složitější a delší cestu, která je však o to lepší. Klient sám by měl formulovat svá trápení, své nedostatky a možnosti řešení. Protože jen on je skutečným odborníkem ve svém životě. Nejde pouze o to vyřešit situaci, kterou pracovník vyhodnotí jako nejpálčivější. Pro klienta nemusí mít takovou váhu. Dá-li pracovník klientovi šanci vyslovit svůj problém, přivede ho tím k odpovědnosti a pomůže mu o mnoho víc.⁴

Samozřejmě, že jde-li o ohrožení života nebo krizovou situaci, sociální pracovník klienta vede. Ve všech ostatních by však měl vždy naslouchat a respektovat klientovo rozhodnutí, uznat i jinou pravdu než svou. Právě k takovému přístupu napomáhá láska k člověku. Chceme sice pro klienta to nejlepší, ale on sám by měl nejlépe vědět, co je pro něj nejlepší.

S láskou k bližnímu souvisí i tolik opakovaný respekt. Klient je stejnou osobou, jako jsem já nebo kdokoliv jiný. Má stejnou důstojnost a stejná práva. Jen díky lásce na tento fakt nezapomínám. Proto je tolik důležitá pro sociální práci. Nejvíce klientovi pomohu, naučím-li ho pomoci si sám. Díky lásce nepřevzmu kontrolu nad jeho životem a nebudu ho pouze vést, on sám povede svůj život. To je právo i povinnost každého.

Díky lásce je sociální pracovník schopen přistupovat ke klientům individuálně a lidsky. Oprošťuje ho od posuzování z prvního dojmu a předsudků. Napomáhá pozitivnímu pohledu na život i lidi. Bude-li za pomoci lásky brát klienta jako dobrého člověka, bude stále vidět ve své práci smysl. Láska sice není zázrak, který náhle vše vyřeší, člověk na sobě musí stále pracovat, ale tuto práci to pak činí snazší. Je tedy

---

³ Srov. SPAEMANN, R. *Štěstí a vůle k dobru*, s. 120

⁴ Srov. ŮLEHLA, I. *Umění pomáhat*, s. 47

nejen prvotním impulzem pro výběr oboru, ale také celoživotní motivací pro jakoukoliv práci s lidmi.

3 Druhy lásky

I přes to, že se většinou naše lásky prolínají a všechny druhy pojíme jediným slovem a tím je milovat, je nám jasné, že jsme schopni milovat různé lidi různým způsobem. Jinak žena miluje muže, jinak potomky, jinak přítelkyni. Jsme si vědomi i toho, že existuje určitá hierarchie našich lásek. Může být subjektivní, tak jak to vidíme jediné my, ale je i objektivní. Existuje tedy jistý druh lásky, který by měl být nadřazený všem ostatním a který by měl naše další lásky regulovat. V ideálním případě je objektivní i subjektivní totožné, někdy je však mezi nimi jasný rozkol. Měli bychom vždy respektovat rozhodnutí jiného člověka, mělo by však také fungovat všeobecné povědomí o struktuře, která je dána. Možná Někým výše postaveným než je člověk. Možná tak ustanovili lidé moudří. Já se nyní pokusím jednotlivé druhy lásky rozebrat a tím i poukázat na jasný řád, který mezi nimi panuje.

3.1 Láska přijímající

Každý člověk potřebuje lásku. Odráží se to i v naší společnosti, potřebujeme kolem sebe a u sebe druhé lidi. Každý živočišný druh byl stvořen či vytvořen v páru. Tím to však nekončí, nejen že hledáme svou druhou polovinu, abychom utvořili střed, hledáme i okvětní lístky, přátele. Jedině tak, bude náš květ kompletní. A aby vše drželo pohromadě, je třeba nejen přijímat, ale i dávat.

Láska přijímající není špatná, je naší součástí. Nejsme stvořeni dokonalí a proto ani sami vše nezvládáme. I naši lásku, kterou dáváme, někdo přijímá a my ho za to nepovažujeme za nízkého. Samozřejmě, že i v tomto případě se může láska přijímající „zvrhnout“ v pouhé sobectví, ale rozhodně to není její záměr.

Snad ještě větší problém nastává, když člověk popře svou potřebu lásky. Uvěří, že si vystačí sám, pak se stává chladným a uzavřeným.⁵ Pokud sám sebe začne chápat dostatečným, tedy jediným potřebným, dokáže tím pouze to, že ho nikdo jiný dostatečným neshledává. Pro nikoho nebude objektem konání dobré vůle z lásky k němu. Následkem takového pochopení sebe sama bude pocit cizince v lidském světě a s tím spojené úzkosti.⁶

I z pohledu matematiky je stav dávat-přijímat naprosto v pořádku. Pokud bude jedno před druhým upřednostňováno, přímá úměrnost se naruší a nevyjde správný výsledek. A také není člověka, který by pouze dával, aniž by přijímal. Toto tvrzení má obecnou platnost, nevztahuje se jen na lásku.⁷

Někdo by mohl namítnout, že láska přijímající není dosti honosná a nenáleží jí proto status lásky, ale to také není pravda. Člověk je tvor, který má různé potřeby, a tyto potřeby musí být uspokojeny. Jinak cítí nedostatek, strádá. Tomuto stavu se říká deprivace. Jak praví Maslow a jeho hierarchie potřeb, dokud nejsou uspokojeny nižší potřeby, nedokážeme se zabývat vyššími. A naopak, budeme-li nižší přehlížet, celá hierarchie či pyramida se nám zhroutlí. Na nízkém stojí vyšší, stejně jako nohy nesou tělo. Díky nohám se dokážeme pohybovat, jsou naší nedílnou součástí. A to i přesto, že chodí po nečistém povrchu.⁸

3.2 Láska dávající

Snad každé dítě neskonale rádo dostává dárky, je tomu tak hlavně proto, že dětství je období značně sobecké. Postupem času, dospíváním, dojde však většina lidí k závěru, že dárky raději dává. Jednoduše máme radost, že obdarovaný má radost. Možná je to banální příklad, ale jasně dokazuje naši přirozenost a potřebu dávat. Ať věci hmotné, či nehmotné city- tedy například lásku.

---

⁵ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 4

⁶ Srov. SPAEMANN, R. *Štěstí a vůle k dobru*, s. 107

⁷ Srov. Tamtéž, s. 123

⁸ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 5

Láska dávající je láskou k bližnímu a bližním je každý člověk bez rozdílu.⁹ Tak praví Bible a my všichni bychom měli mít tato slova stále na paměti. Nevybírám si, není žádostivá, protože takové lásky milují druhého pro nějakou vlastnost, pro osobnost, kvůli které vyhledávají jeho blízkost, nebo pramení-li ze vztahu určité výhody. Takové lásky vylučují jedince, kteří nesplňují daná kritéria.¹⁰

Tato láska usiluje o dobro druhého a jeho spokojenost a štěstí. Zároveň si nenárokuje žádnou odpověď, je nezištná. Měla by mít stále na mysli svobodu člověka, měla by přijmout jeho rozhodnutí, protože každý má svou cestu, kterou si zvolil.¹¹

Jak je patrné již z názvu, tato láska vyžaduje odevzdání, přesněji řečeno odevzdání sebe sama. Je tedy zřejmé, že je často třeba něčeho se vzdát ve prospěch druhého, zapomenout na sebe jako na středobod vesmíru. Ale právě tato láska, která hledí na dobro druhého člověka, je naším úkolem. Právě tak si zaslужujeme náš život, naplňujeme jeho poslání. A jak jsem již zmínila na začátku této kapitoly, člověk skrze darování nachází své vlastní štěstí.¹²

Podle Tomáše Akvinského je láska dávající láskou úplnou (nebo rozvinutou) a pro její uskutečnění musí být přítomny tyto tři věci- vůle, dobro a osoba. Vůle není jen schopnost rozhodování (rozhodnout se pro dobro, pro lásku), ale také snaha tohoto cíle dosáhnout- milovat. Cílem je dobro pro zvolenou osobu, a jelikož je osobou každý člověk, měli bychom usilovat o dobro všech lidí.¹³

Člověku musí být nejprve pomoheno, až poté dokáže pomoci sám sobě.¹⁴ Tento princip se, myslím, dá použít i u lásky dávající. Člověk nejprve musí lásku dostat, až poté je schopen darovat ji druhému člověku, tím získá pocit jistoty a naplnění smyslu života. Beru-li však život jako dar a nezáleží, zda jde o dar z lásky od Boha či rodičů, prvotní impuls mám. Proto se mi zdá logické v obdarovávání pokračovat. Mým úkolem je, abych se co nejvíce přiblížila slovu zasloužený.

---

⁹ Srov. Lk 10, 25-37

¹⁰ Srov. SPAEMANN, R. *Štěstí a vůle k dobru*, s. 111

¹¹ Srov. *Život z víry*, s. 44

¹² Srov. Tamtéž, s. 44-45

¹³ Srov. ŠPRUNK, K. *Tomáš Akvinský o lásce*, in: *O lásce výběr otázek z Teologické sumy*, s. 12

¹⁴ Srov. SPAEMANN, R. *Štěstí a vůle k dobru*, s. 121

3.3 Náklonnost

Řecky *storgé*, tedy náklonnost, primárně označovala vztah rodičů k dětem a obráceně. Ale toto pojetí značně přesahuje, týká se totiž všech lidí a dokonce i zvířat. Je to také láska nejméně vybíravá, protože nepátrá po fyzické kráse ani hloubce duše. Má jiná kritéria hodnocení, náklonnost cítíme k někomu, koho známe od nepaměti, nebo nám alespoň tak připadá.¹⁵

Náklonnost nás v podstatě nejvíce obohacuje právě proto, že může být pociťována skoro ke každému. Díky ní totiž vidíme za obzor, za obzor našich preferencí a averzí. Dokážeme ocenit vlastnost samotnou, ocenit podstatu.¹⁶ Svého přítele jsem si vybrala, ze všech ostatních mužů jsem si vyvolila právě jeho. Protože má povahu, která mi vyhovuje. Obohacuje mě a doplňuje. Proto nejde prvoplánově o náklonnost. Ale své klienty (i ty budoucí) si nevybírám, přijdou za mnou různí lidé. Postupem času si k nim najdu cestu. Ač se na první pohled budou vymykat mým představám o příteli či dobrém člověku. Časem, až je poznám, až se pro mne stanou důvěrně známými, pochopím, že i přes to, že nejsou ani zdaleka tak dokonalí, jak bych si představovala, něčím mi imponují. Jsou laskaví, milí. A to v základu slova samotného, obecně míněného.

Stejně jako nemůžeme oddělit duši od těla, tak nemůžeme oddělit náklonnost od ostatních lásek. Můžeme ji zkoumat samostatně, dokonce se může i samostatně projevat, ale většinou je součástí jiných lásek, je jejich tmelem. Právě náklonnost dělá domov domovem. Dává atmosféru „našeho starého známého“, pohodlí a důvěrnost.¹⁷

Náklonnost je nejen láskou dávající, ale také láskou přijímající. Stejně jako na začátku i teď budu prvně popisovat náklonnost jako lásku přijímající. Velkým rizikem náklonnosti je právě její obecnost. Fakt, že nehledá dokonalost těla, ani duše. Fakt, že objektem náklonnosti se může stát v podstatě každý. A proto si také tolik lidí myslí, že na ni mají bezplatné právo.¹⁸ „Jsem přeci člověk, to by mělo stačit. Nic víc dávat

---

¹⁵ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 26-27

¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 30

¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 28

¹⁸ Srov. Tamtéž, s. 32

nemusím. Už jen pro svou podstatu si náklonnost zasloužím.“ Takhle nějak by mohla být formulována myšlenka mnohých. Ale není to tak úplně pravda. I náklonnost něco stojí, jako skoro vše na tomto světě. Na chvíli odbočím. Budeme-li nyní uvažovat, že jsme všichni dostali život darem, nezaslouženým darem od Boha či rodičů, nepatří pak život pouze nám. Měli bychom se Někomu zodpovídat a Někomu děkovat. Rozhodně bychom si neměli činit nároky na cokoli, protože, jak vyplývá z těchto vět, nic nám skutečně nepatří. Proto nemůžeme očekávat ani si vynucovat právo na náklonnost, i ona je jistým darem. Tentokrát darem od ostatních lidí.

Chová-li se člověk tyransky, zle, snad až nesnesitelně, přirozeně ve svém okolí, ani v tom nejbližším (rodině), žádnou náklonnost nevzbudí. Problém nastává, když si tuto lásku nárokuje, vyžaduje ji a jeho blízcí mu tento nárok nejsou schopni splnit. Tyran se dožaduje svých „práv“ a snaží se jich vymoci, jak jeho povaha dovoluje. Přes tuto námahu není schopen vidět skutečnost ve své reálné podobě. Má zúžené vnímání a vidí pouze svými očima, chápe sebe jako oběť. Nevidí dál, než na špičky nohou a proto nepoznává, že se točí v začarovaném kruhu. Dokonce nevnímá ani fakt, že se v tomto kruhu točí už jen sám, ostatní stojí opodál. Toto je jedna možnost. Druhá, která se nám může zdát nepochopitelná, ale přesto je také často k vidění, je situace, kdy jsou požadavky tyranů a sobců vyslyšeny a uspokojeny.¹⁹

Dalším rizikem je důvěrná známost náklonnosti, která může vést k nesprávnému pochopení. Vztah založený na náklonnosti vykazuje neformální vazby a jedinci se mezi sebou dobře znají. Proto ona otevřenost. I zde však existuje hranice. Nejde ani tolik o to, co se říká, ale záleží spíše na citovém zabarvení a správně zvolené situaci. Funguje právo říci cokoli, ale musíme mít stále na mysli, že skutečná náklonnost nechce ubližovat, ani ponižovat.²⁰

Nyní se dostávám k náklonnosti, jako lásce dávající. Jako taková, může existovat jen, dokud je potřebována.²¹ Jejím cílem je dospět do stavu, kdy naši pomoc, naše dávání, už nebude druhý potřebovat. Kdy si učené věci osvojí a stane se samostatným. Nejde pouze o vztah matka-dítě, ale dá se uplatnit i na vztah sociální

---

¹⁹ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 34

²⁰ Srov. Tamtéž, s. 35

²¹ Srov. Tamtéž, s. 26

pracovník-klient. I v mém oboru jde hlavně o aktivizaci klienta. O to, aby sám dokázal uspokojovat nároky a potřeby společnosti. Aby přijal zodpovědnost za své činy a pochopil, že je autonomní jednotkou, která zvládá žít svůj život. Má práce by měla směřovat ke stavu, kdy se pro klienta stanu nepotřebnou, zbytečnou. Právě tento status by mi měl být odměnou. Není to však tak jednoduché, ono je totiž velmi příjemné vědět, že mě někdo potřebuje. Ať už je to skutečně pravda, což na začátku života (nebo při prvních návštěvách klienta) je, ale jsem-li dobrým učitelem, bude i můj žák učenlivý. A dříve či později dospěje do bodu, kdy mu už nebudu moci dát více potřebného. Pak se stanu spíše brzdou, budu stále vymýšlet nové problémy, které sám nezvládne, i když mu vůbec nebudou k užitku. Nebo naopak, budu-li příliš horlivá a se vším nadměrně pomáhat. Nenechám-li ho samostatně jednat, je samozřejmé, že klient nezíská potřebné sebevědomí, bude na mě stále závislý. Před tím, aby situace nezašla takhle daleko, musí zasáhnout vyšší cit usilující o dobro jako takové.²²

Všechna výše vypsaná rizika by se také dala pojmenovat, jako pokušení. Abychom jim nepodlehli, je třeba, aby kromě náklonnosti byly po ruce i jiné stavební materiály. Protože pouze z cihel postavit dům nejde. Potřebujeme ještě zdravý rozum, spravedlnost a slušnost. Spravedlnost proto, abychom měli stále vyrovnanou rovnici dávání-přijímání. Slušnost proto, abychom nezapomněli na trpělivost a pokoru. A hlavně je nutné nechat včasné zasáhnout vyšší lásky, samotná náklonnost totiž nestačí.²³

3.4 Přátelství

Řecky *filia*, je dnes jednou z nejvíce podceňovaných lásek. Někteří by snad i namítali, zda je vůbec láskou. Snad je tomu proto, že málokdo skutečné přátelství poznal. A proto mu dáváme tak málo prostoru a tak malou váhu. Oproti náklonnosti, kterou si nárokuje skoro každý, přátelství se může zdát jako exkluzivní klub pro hrstku vybraných. Naučili jsme se bez něj žít a dokonce jsme usoudili, že ho k životu vlastně nepotřebujeme. Bereme-li jako naše životní poslání zplodit potomstvo a vychovat je, na „nějaké“

---

²² Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 40

²³ Srov. Tamtéž, s. 43

přátelství nám už nezbyvá čas. Na splnění úkolu stačí éros (stav zamilovanosti spojený se sexualitou) a náklonnost. O kolik se však tímto přístupem ochuzujeme!²⁴

Přátelství patří mezi přející lásky, příteli darujeme sebe. Někdy částečně, jindy vše, celý svůj život. Nejen že dáváme to, co máme, ale také svým způsobem to, co jsme, tedy sebe v celé své velikosti. Stále jde však o lásku částečnou a ne absolutní. Dáváme sebe, ale ne zjevně, schováváme to pod něco jiného. Stejně jako skutečný dar balíme pod okrasný, ale nepodstatný papír. Právě onen fakt, že nedáme vše najednou, ale postupně a nepřímou, nám dává pocit, že stále patříme také trochu sobě.²⁵

Podle Aristotela se přítelem člověk stává, když je druhým milován pro sebe sama. Ne pro nějakou jeho konkrétní vlastnost či charakterový rys. Nepotřebujeme jej využívat, jednoduše je nám dobře v jeho blízkosti, jsme s ním šťastni. Zároveň však nejde o toto štěstí samotné. Sice se mohu rozhodnout, že chci být šťastná, a s touto vidinou půjdu hledat přátele, ale nejspíš narazím, protože takto přátelství nefunguje.²⁶

Přátelství se vztahuje k osobě přítele, ale není to tak jednoznačné. Naše láska se přenáší i na všechny kolem něj a s ním spojené. A je-li naše láska opravdu veliká, budeme mít v lásce i ty, kteří sice patří k příteli, ale k nám se chovají hrubě nebo neurvale. Tím se přiblížíme k lásce absolutní, zahrnující i lásku k nepřátelům. Svého přítele vidíme jako dobrého člověka, ale lidé v jeho okolí už tak dobří být nemusí. Ale myslíme-li na jeho dobro, budeme milovat i tyto lidi v jeho okolí, hříšníky či provinilce.²⁷

V dnešní době se často stává, že lidé zaměňují kamarádství za přátelství, ač jde ve skutečnosti o pouhý předstupeň. Kamarádství je pouze surovina, potřebná k přípravě pokrmu- přátelství. Kamarádství vzniká ve třídě, se spolužáky se vídám skoro denně. Studujeme společně, občas spolupracujeme na stejných projektech, bavíme se o probrané látce a obdivujeme píli některých jedinců. Za kamaráda v podstatě považuji každého člena našeho ročníku. Ale za přítelkyni považuji pouze jedinou, jen u ní jsem našla stejné zájmy, jen ona má zálibu v podobných filmech a literatuře. Neznamená to

---

²⁴ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 45

²⁵ Srov. MARITAIN, J. *Láska a přátelství*, s. 8

²⁶ Srov. SPAEMANN, R. *Štěstí a vůle k dobru*, s. 112

²⁷ Srov. AKVINSKÝ, T. *Suma teologie*, II-II, q. 23, a. 1

však, že bychom se shodly ve všem a ani v tom není podstata přátelství. Hlavní je, že považuje knihy za důležitou součást poznání, nemusí už souhlasit s výběrem mých oblíbených autorů. Naše přátelství nás nutně vymezilo oproti ostatním, prostor kolem nás je však ohraničen čarou přerušovanou, ne plnou.²⁸

Právě ve vymezení prostoru je rozdíl mezi přátelstvím a érotem. Éros vyžaduje jasné hranice mezi párem a ostatními lidmi, přátelství touží po „dalším přírůstku“. V předchozích odstavcích jsem se snažila o jakousi rehabilitaci této lásky. Nejde o totožnou lásku nebo snad nadstandard érotu. Přátelství je samostatné. Sentimentální hledění do očí milého je přátelství cizí. Přátelé jsou souputníky na své cestě za společným cílem, jdou vedle sebe a hledí vpřed.²⁹ Avšak nevyklučuje se, že se z přítele stane milenec.

Přátelství také není součástí náklonnosti. Jak je patrné z minulé kapitoly, mnoho lidí si nárokuje náklonnost bez jakéhokoliv vkladu. Chce ji každý člověk, protože je člověkem. U přátelství tato povinnost mizí. Stejně tak u této lásky chybí nutnost potřeby. Nejde o to, aby na mně byl přítel závislý.³⁰

Ani přátelství není pouze bílé. A právě nyní přišel čas, abych se krátce zmínila o jeho černých stránkách. Typickým začátkem přátelství je nadšení z nalezení podobně zaměřeného člověka. Vlastnost nebo zálibu, kterou jsme do té doby neměli s kým sdílet a pomalu jsme se smiřovali s faktem, že jsme asi jediní na světě, najednou můžeme s někým probírat a prožívat. Nemusí však jít pouze o něco záslužného a dokonce ani dobrého. Pokud je člověk oproti většině se svou zálibou sám a všude okolo se setkává s nepochopením, nemluví o ní. Možná by ji dokonce popíral, protože tlak většiny je silný. Ale stačí najít pouze jediného spojence a vše je jinak. Najednou slychává slova chvály a uznání; snad se dokonce všichni mýlí. Než se jeden naděje, je tu úplně nový člověk, hrdý na svoji všeobecně odsuzovanou zálibu a sebevědomý přesvědčovat druhé o své pravdě. V boji za „pravdu“ se přátelé ještě více propojí, mohou se dokonce rozšířit o nové členy. Jak jsem říkala, hranice okolo přátel je vymezena přerušovanou čarou, přijímají mezi sebe další lidi. Ale v tomto případě, kdy stojí v opozici vůči společnosti,

---

²⁸ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 50

²⁹ Srov. Tamtéž, s. 47

³⁰ Srov. Tamtéž, s. 54-55

je hranice pevná a neústupná, názor většiny nehodlají přijmout. Dochází k boji my x oni. Stejně jako vítr, který vane buďto do zad a tím nás popohání, vede kupředu a povznáší, nebo vane proti nám a tím prodlužuje cestu za lepším já a uzemňuje, tak i přátelství funguje oběma směry.³¹

3.5 Erotická láska

Katolický slovník definuje *éros*, tedy řecký ekvivalent erotické lásky, jako zaměření se na sebe a svůj vlastní rozvoj. Tedy usilování o zdokonalení jen své existence, bytosti.³² V krajním případě by to mohlo znamenat pouhé sobectví, ale *éros* v sobě má vždy potencialitu něčeho vyššího než jen sobectví. *Éros* je láskou směřující od sebe k druhému. Tedy nejprve se přirozeně stará o vlastní rozvoj, stabilitu a dobro pro sebe sama. To je do určité doby nejen zdravé, ale i správné. Úkolem člověka je, aby v tomto bodě neustrnul a dal *érotu* možnost dospět. Pak má reálnou šanci, že jeho erotická láska dosáhne statutu *agapé*. Nejde tedy nutně o dvě protichůdné lásky, jak se často mylně uvádí.

Éros k člověku patří, nejedná se o lidský rozmar, či výmysl. Byl mu dán do vínku stejně jako ostatní lásky. Je vyjádřen vztahem mezi mužem a ženou a jemu předcházejícím hledáním ideálního partnera.³³ Se vztahem je spojena touha, vášně, dobývání. Projevuje se v něm naše sexualita.³⁴ To jsou vlastnosti, které u jiných lásek nenajdeme.

Jak vyplývá již z názvu, *éros* je dalším druhem lásky. Není to tedy pouhá lidská sexualita. Sexualita se může projevovat samostatně, ale jako taková nám není schopna poskytnout splnutí duší dvou milovaných bytostí. Jen s pomocí lásky docílíme kýženého propojení.³⁵ Sexuální touha je skutečně sobecká, ale spojí-li se s *érotem*,

---

³¹ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 60-61

³² Srov. JOHANN, R.O. *New Catholic Encyclopedia*, s. 826

³³ Srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, s. 8

³⁴ Srov. HEJDUK, T. *Od Érota k filosofii*, s. 45

³⁵ Srov. KENNEDY, R.; ABEL-HIRSCH, N.; PAJACZKOWSKA, C. a kol. *Témata psychoanalýzy II*, s. 45

začne na sebe zapomínat a bude toužit po štěstí milovaného partnera. Bude toužit po člověku jako osobě. Nejde tedy prvoplánově o smyslové potěšení těla. Netouží po zpředmětnění lidské bytosti na pouhý prostředek ukojení touhy. A hlavně, éros se vztahuje vždy jen k milované osobě, nechce jakoukoliv ženu, ale pouze tu jedinou, jedinečnou a jeho.³⁶

Dalším inovačním prvkem této lásky je fakt, že přináší do vztahu nahotu. A to nejen okrajově, ale jako důležitý prvek. Tak tomu u jiných lásek není. Zdá se, že nahé lidské tělo vypadá mnohem anonymněji než oblečené. Je pravda, že zdravé tělo je sestaveno vždy podle stejné předlohy, individuální rozdíly jsou viditelné spíše zblízka, z dálky splývají a všichni vypadáme velmi podobně. Proto dáváme oblečení takový důraz a jsme přesvědčeni, že nás činí jedinečnými. Svléknutím ztrácíme i část sebe, své individuality. Možná právě proto na sebe tak často bereme prastaré role dobyvatelů a pokorných, křehkých žen. Nepřipadáme si už tak nazí, protože nezastupujeme pouze sebe, ale celé lidské dějiny. Přistoupíme na hru starou jako lidstvo samo. Dominantní muž a submisivní žena, nebo také typicky mužská a typicky ženská role ve vztahu. Měli bychom však mít vždy na mysli, že jde jen o hru v pravém slova smyslu. Nevystupujeme pouze za sebe, jako třeba v přátelství, jsme i herci.³⁷

Kvůli tělesnosti byl éros často zatracován. Šlo o pouhé zúžené vnímání a nepochopení erotiky v celém svém rozsahu. K takovému pohledu na éros napomáhá i zbožštění těla, nebo spíše jeho fatálnost. Možná ho bereme příliš vážně a díky tomu připisujeme sexualitě větší důležitost, vidíme v ní větší hrozbu, než jakou ve skutečnosti je. Samotná sexualita je nám společná se zvířaty, celý akt má v podstatě pro každý živočišný druh stejný postup i výsledek. Nebýt erotiky, která nám dává pocit překročení sebe sama, šlo by o pouhou rutinu.³⁸

Člověk, jako bytost trojdimenzionální, je nejen bytostí tělesnou a duševní, ale také duchovní. Má v sobě tedy přirozeně potřebu transcendentna, hledá sebe přesahující zážitek. Některé tato potřeba přivede k víře, jiní unikají k sexuálním experimentům. Erotika nabízí podobný zážitek, ale rozhodně ne co se kvality týče. Proto se může

---

³⁶ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 72-73

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 78-79

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 74-75

člověk ocitnout v začarovaném kruhu, kdy okusil snad už vše, ale kýžený výsledek se nikdy nedostavil. Možná byl na dosah ruky, ale pouhý sex prostě toto nabídnout nemůže. I když se tak tváří a tím nás láká. Někteří se v tomto kruhu ztratí a nenajdou cesty zpět, jiní pochopí, že musí vyrazit jinudy.

A tím správným směrem je očistění, zrání a pochopení podstaty érotu. Očistění neznamená zavržení či popření naší tělesnosti, ale přijmutí faktu, že člověk je jak tělo, tak duše. Musí fungovat jednota a harmonie mezi oběma složkami. Nesmíme nechat jedno působit na úkor druhého. Je třeba uměřenost, protože jedině tak člověk, jako jednota, nestrádá. Je tedy nutné občas silný sexuální pud usměrňovat a krotit. Jinak bychom zpředmětnili sebe sama i druhé, které bychom pouze využili k ukojení naší potřeby, touhy. Musíme si uvědomit, že nemilujeme pouze duši, ale i tělem. Proto nemůžeme ani jedno opomenout, jedině tak bude naše láska plná a opravdová. Je třeba respektovat určitá pravidla, i láska k druhému má svůj řád. Aby éros nebyl pouhým sobectvím, musí přijmout druhou osobu v celé její plnosti. Přestat se ohlížet jen na své zájmy a toužit po štěstí druhého, starat se o něj. K tomu patří přinášení obětí. Pokud toto dokáže, přestává být érotem a dospívá do agapé.

Jistou obětí, i když krásnou, odvážnou a hlubokou, je přijetí konečnosti. Nejen vlastní, tedy přijmout svou smrtelnost, ale také přijmout do svého života pouze jedinou, definitivní bytost a s tou strávit zbytek života. Pro některé je to příliš velký krok, ale není to nic, co by člověk nebyl schopen zvládnout. Obavy jsou přirozené, ale člověk dokáže velké věci a není mu naloženo více, než unese. Proto je i manželství velkým krokem do neznáma, ne však hluboká propast, kterou bychom nezvládli překročit. Manželství je symbolem očistění érotu. Je vydáním se na cestu ze sebe ke druhému, darování sebe druhému a znovunalezení sebe v dokonalosti páru.³⁹

V předešlém odstavci je důkaz, že éros není protikladem agapé. I přes to, že může fungovat pouze sobecky a zjištěně, skutečný éros se zráním ve vztahu přibližuje agapé, až jednou splynou v jedno. Éros je žádostivý a dobyvačný, ale i poté, co získá vytouženou bytost, jeho láska neupadá. Jen se trochu změní jeho povaha, vyvine se. Bude žít pro blaho milované osoby a skrz tuto lásku dojde až k touze pro blaho všech. Nemusí tomu tak být pokaždé, ale vždy v sobě má tuto potencialitu, je jen na člověku,

---

³⁹ Srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, s. 10-13

zda ji nechá vyklíčit. Jde stále však o dva různé druhy lásky. Agapé, kterou se budu zabývat v další kapitole, je úzce spojena s Bohem. Éros se týká pouze lidí. Rozdílnost je i v tom, že agapé si nevybírání, nerozlišuje. Spektrum této lásky je velmi široké, protože je dáována všem lidem, na základě podobnosti s Bohem a rovnosti. Éros je primárně určen jen pro druhou, vyvolenou osobu. Je láskou selektivní.⁴⁰ I přes odlišnost, která je rozděluje, bychom je neměli brát jako protichůdné. Dopustili bychom se stejné chyby, jako kdybychom se snažili oddělit tělo od duše. Tak, jako duše krotí touhy těla, tak agapé očišťuje éros.⁴¹

Jak je vidno z předchozího odstavce, éros potřebuje kultivovat. Pokud se tak nestane, éros zanikne nebo se stane hrozbou, která vybočí cestu nesprávným směrem. Éros je velmi pomíjivý. Sice mluví řečí nesmrtelnosti, ale není ji schopen udržet. Je jako nepoučitelný klient, který ví a říká, co je dobré a čeho by se měl vyvarovat, aby se znovu nedostal do problémů. Za týden však opět přijde zpráva, že kradl. Mluví řečí dobra, ale sám si nevystačí. Musely by zasáhnout vyšší lásky, aby se situace obrátila k lepšímu. Nemá-li se stát neřízenou střelou, je třeba přísného vedení, které je vyjádřeno odříkáním, pokorou a uměřeností. Dalším důležitým prvkem je střízlivost, která pomáhá, abychom nepodlehly jeho svodům. Často mluví o věčnosti, ale ani té není sám schopen. Pokud pár drží u sebe pouze éros a není mezi nimi žádná jiná láska, dlouho vztah nevydrží. Manželský slib daný pod rouškou érotu je falešný a neudržitelný. Ale dokáže působit tak silně, že zprvu člověk nevnímá nic jiného a připadá mu, že pokud je schopen takové síly, musí být ryzí. Je však jako šelma, dokáže utíkat velmi rychle, ale jen po krátkou dobu, pak se vyčerpá.⁴²

Éros často mluví řečí Boha. Člověk díky jeho opojnosti zapomíná sám na sebe, vše by obětoval milované osobě. Zapomíná na své potřeby, žije pro druhého. Zachází dokonce tak daleko, že i když oba dobře vědí, že spolu nemohou být dlouhodobě šťastni, zůstanou spolu. Protože si momentálně nedovedou představit život bez sebe. Budou raději trpět, hlavně, že mohou být spolu. Velmi snadno pak podlehnou představě, že trpí stejně, jako trpěl za lidstvo Ježíš. Jejich vztah se jim stane křížem a oni na sebe

---

⁴⁰ Srov. HEJDUK, T. *Od Érota k filosofii*, s. 65-69

⁴¹ Srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, s. 14

⁴² Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 86-87

budou hrdí. Ve jménu lásky budou trpět, ve jménu lásky budou činit špatná rozhodnutí, která budou brát, jako další honosnou obět'.⁴³ Dokonale promění význam věty „Bůh je láska“, jejich láska bude jejich bohem, vše jí podlehne.

Musíme se tedy mít stále na pozoru, neměli bychom zapomínat na náš rozum. Nejsme pouze příjemci, konzumenti. Máme schopnost rozlišit, co je dobré a co špatné. Není to snadné a je třeba tomu věnovat dostatek pozornosti a času, jelikož za svá rozhodnutí pak neseme odpovědnost. Na to bohužel často zapomínáme, ale i to patří k našemu údělu. Byla nám dána svoboda a důvěra, neměli bychom klamat sebe ani ostatní.

3.6 Křesťanská láska

Stejně jako u érotu, začnu i zde nejprve vysvětlením pojmu pomocí Katolického slovníku. Ten definuje *agapé*, tedy křesťanskou lásku, jako lásku, která se plně věnuje druhým a dělá vše pro to, aby došli svého naplnění.⁴⁴ V této definici však chybí vysvětlení, proč jde o lásku ryze křesťanskou. *Agapé* je lidskou odpovědí na Boží lásku. Miluje všechny tvory bez rozdílu, je ochotná jít až za hranice a obětovat se pro druhou osobu. Právě pomocí *agapé* se člověk přibližuje Bohu i jeho lásce k člověku. Nevybírá si, je trvalá a bezprostřední.⁴⁵

I přes to, že jsme každý trochu jiný a jedinečný, tato láska nedělá rozdíly. Náleží každému člověku.⁴⁶ Neohlíží se na naše nedostatky ani špatné činy. Vystačí si jen s jedním slovem, člověk. Každý jsme člověk a tedy i osoba. Podle Kanta nemáme cenu, ale hodnotu a jsme nenahraditelní. Každá osoba má lidskou důstojnost a každý člověk je Božím obrazem. Člověk by měl vždy být středem našeho jednání.

Díky Boží milosti člověk poznává *agapé*. Naše *agapé* se podílí na Božím milování. Je honosnější než všechny přirozené lásky, ale protože si uvědomujeme, že je

---

⁴³ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 81-85

⁴⁴ Srov. JOHANN, R.O. *New Catholic Encyclopedia*. s. 826

⁴⁵ Srov. HEJDUK, T. *Od Érotu k filosofii*, s. 63-64

⁴⁶ Srov. SPAEMANN, R. *Štěstí a vůle k dobru*, s. 122

nám dána darem, vede nás k pokoře. Bůh miloval člověka jako první. Naše láska je tedy odpovědí. Podle Lotze se nám díky agapé dostává dvojí milosti. První nazývá milostí léčící, která ozdravuje to milování, které je hříchem protkané. Takové milování, které staví člověka před Boha. Takové, které vidí nejdříve člověka a až poté Boha. Agapé napomáhá vykoupení našeho špatného milování a ukazuje správnou cestu jak začlenit lásku, kterou chováme k sobě, do lásky k Bohu. Druhou je milost vyvyšující, která dává zakoušet velikost této lásky, protože je svým způsobem božská. V porovnání s ní jsou naše přirozené lásky nepatrné a slabé.⁴⁷

Jak jsem již zmínila, naše přirozené lásky by se měly sklonit před agapé. V minulých kapitolách často zaznívalo, že je třeba, aby zasáhla vyšší láska, jinak se přirozená promění ve zlo či vyprchá. A to je onen důvod, proč nemůžeme stavit naše přirozené lásky na roveň agapé, ona jediná totiž dokáže žít sama od sebe, protože není pouze lidská, je dána Bohem. Neznamená to však, že bychom měly přirozené lásky vymazat z našeho života, jen jim nesmíme připisovat více, než jim náleží. Měli bychom je nechat vést agapé, pak se stanou skutečnými a dobrými.⁴⁸

Stejně jako je tomu s agapé z předchozího odstavce, tak by tomu mělo být i s naším výběrem milovaného. Tato láska je nejušlechtlejší a nejlepší, měli bychom ji mít na prvním místě. A koho bychom měli nejvíce milovat? Znovu toho, kdo je nejlepší. Proto by měl člověk nejvíce milovat Boha, protože pouze On je příčinou našeho štěstí. Lidé se pouze spoluúčastní, jen On je však původcem.⁴⁹ Díky lásce, kterou do člověka vložil, jsme schopni milovat i vlastnosti, které bychom jinak vyhodnotili jako nemilování hodné. Toho je člověk schopen jen pomocí křesťanské lásky.⁵⁰ Proto si agapé nevybírá.

Mnoho o agapé bylo již řečeno v kapitole o lásce dávající, obě mají stejný základ. Nezištnost, obětavost a nesobeckost. Obě touží po dobru druhého, ne kvůli sobě ale pro dobro samotné. Hledí nahoru, touží se přiblížit ideálu, tedy Boží lásce.

---

⁴⁷ Srov. LOTZ, J.B. *Vědění a láska*, s. 76-77

⁴⁸ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 90-91

⁴⁹ Srov. AKVINSKÝ, T. *Suma teologie*, II-II, q. 26, a. 2

⁵⁰ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 101

Má-li láska jako agapé být úplná a celistvá, je třeba, aby byly aktivizovány všechny její prvky, části. I přes to, že se vzájemně prostupují, můžeme je rozebírat i jednotlivě. Zaprvé jí musíme být otevření, není totiž nic horšího, než se před láskou kvůli strachu z bolesti uzavřít. Člověk by měl být schopen prožívat nejen štěstí, ale i utrpení. Proto by se před ním neměl uzavírat a řečí víry, pokud Bůh chtěl, aby člověk trpěl, měl by tento fakt přijmout.⁵¹ Otevřenost srdce se projevuje ve vztahu k druhým. Jsme bytosti společenské, samota tedy není naším údělem. Měli bychom být připraveni a otevření pomoci každému, kdo naši pomoc potřebuje.

Dalším prvkem je očekávání. To je podmíněno otevřeností, jsme otevření pro druhého a očekáváme jeho příchod. Naše srdce je naplněno nadějí spojenou s příchodem neznámého. Neměli bychom se příliš obracet k minulosti, důležitější je pro nás budoucnost a přítomnost. Není však dobré zapomínat na přítomné klienty a vyhlížet pouze toho očekávaného budoucího, velkého a zlomového. Avšak jdeme stále kupředu, nestojíme na místě, proto je tolik důležitá vize budoucna.

Důležitá je také blízkost, od ní se odvíjí i skutečnost, že každý člověk je naším bližním. Díky blízkosti nebereme ohledy na vnější znaky, kterými se člověk vyказuje. Blízký je nám pro svou podstatu, která je totožná s naší, je člověkem. S tím souvisí i další prvek a tím je jednota. I přes veškerou rozdílnost, která mezi všemi lidmi panuje, jsme tentýž druh. I když se snažíme najít svoji jedinečnost, měli bychom mít na paměti skutečnost, že základ máme stejný.

Dále je důležité cítit Boží přítomnost, díky ní se člověk setkává s Bohem a poté se setkává a sbližuje i s člověkem. Setkání je symbolizováno cestou. Nejprve se musíme vydat na cestu za druhým člověkem, pak jsme mu na blízku a můžeme být nápomocní. Je třeba být stále připraven na toto vyjití. Znamená to, že není správné příliš lpět na hmotných věcech, protože většinu z nich na naši cestu vzít nemůžeme.

Dalším prvkem je sebesdílení, jelikož láska nehledí na sebe, ale dává se druhému, vydává se mu. Má být darem pro druhého, má ho obohacovat. Dávající láska dělá z druhé osoby osobu milovanou. Respektuje však stále její osobitost, nepohlcuje ji či nezahluje sebou. Dále je třeba milosrdenství, protože láska náleží všem. Lidem dobrým i špatným, tedy hříšným.

---

⁵¹ Srov. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 93

Důležitá je i účast a společenství. Společenství je pro nás vytrhnutím ze samoty, není pouhým kolektivem. Respektuje individualitu, ale dává člověku pocit, že někam patří. Je protkáno spojením a symbolizováno vztahem. Ať vztahem kamarádkým či manželským, má mnoho podob, ale všechny nás vyvádějí z osamělosti.

Posledním prvkem je plnost. Láska naplňuje naše životy, proto je Bůh láska. On je symbolem dokonalého naplnění. Bez lásky by náš život nebyl takový, jaký být má.⁵²

Pro mě, jakožto člověka nevěřícího, je těžké plně pochopit tuto lásku. Ale jako většina lidí, nejsem bez víry. Dnes se často mluví o ateismu, myslím si však, že stále každý v něco věří, jen už dnes neexistuje pouze jedna možnost. Má víra se v mnohém podobá křesťanské, jen nedokážu plně přijmout Boha. Necítím jeho existenci, ani blízkost. Vždy jsem si myslela, že jsem schopna milovat ve smyslu agapé. Lidí nerozlišuji, pokud mohu pomoci, pomůžu. Možná jsem věřící, v původním slova smyslu, jen si to cele neuvědomuji nebo jsem sobec, který si nedokáže připustit, že vlastně vše stále dělá jen pro sebe. Nevědomí mi skrytě nařizuje co dělat a já tak činím. Nemyslím si, že jsem takový pokrytec. Spíše se snažím odvděčit za dar, kterým je pro mě můj život. Asi zatím nejsem schopna tak silné lásky, abych dosáhla maximální nezištnosti.

4 Přítomnost konkrétního druhu lásky v sociální práci

Podle Tomáše Akvinského nezná láska hranice, nemá meze. Její míra nezná slovo konečnost.⁵³ Jde však o to, abychom tuto nekonečnost správně pochopili, měla by se totiž týkat pouze lásky křesťanské. Protože jedině ona není zatížena lidskou chamtivostí, je svým způsobem božská. Proto by měla usměrňovat naše přirozené lásky. Budou-li přirozené lásky stejně nekonečné, nepřinesou nic dobrého. Nejen pro člověka samotného, ani pro druhého, kterému je dávána. Stejný princip platí i pro sociální práci.

---

⁵² Srov. ZVĚŘINA, J. *Teologie agapé*, s. 25-42

⁵³ Srov. SPAEMANN, R. *Štěstí a vůle k dobru*, s. 129

Pokud budeme přirozenou lásku, tedy například náklonnost, darovat v nepřiměřeném množství, nejen že klientovi nepomůžeme, ale ještě mu uškodíme. V dalším případě se může obrátit proti nám, budeme-li příliš horlivě milovat druhou osobu, v tomto případě klienta, staneme se obětí vlastní lásky a práce. Může se stát, že v této situaci zapomeneme přijmout odpovědnost za svůj život a svým způsobem ho nebudeme ani žít. Budeme žít pro druhé, ale špatným způsobem. Na vlastní osobní život nám nezbude ani láska ani čas.

Problém náklonnosti jako lásky dávající, byl do značné míry popsán již v kapitole jí věnované. Jde o špatné určení míry a konečnosti. Pokud jako sociální pracovník nesprávně odhadnu, do kdy ještě klient mou pomoc potřebuje a od kdy je spíše už jen přítěží, dovedu ho tím k přílišné závislosti na druhé osobě. To není cílem sociální práce. Přebrala bych tím na sebe více zodpovědnosti, než je třeba, protože bych vlastně udávala směr jeho života. A hlavně bych nesplnila jeho požadavek, chtěl ode mne pomoc, ať ve smyslu předání informací nebo rady. Sociální pracovník by si měl vždy uvědomit, že je nestranný profesionál, ne kárající rodič. Proto je jeho úkolem převzít kontrolu jen do takové míry, jak je to nutné a dát tolik prostoru, kolik je možné, aby se klient mohl co nejvíce na řešení problému účastnit. Budeme-li se řídit pouze náklonností, může se stát, že pod rouškou pomoci budeme skrývat vlastní potřebu být potřebný. Zpředmětníme klienta na pouhý prostředek uspokojení naší potřeby. Půjde nám o vlastní dobro, což je špatný závěr. Mělo by nám jít o dobro jako takové. Proto náklonnost potřebuje agapé.

Každé zařízení si určuje, jaký vztah by jeho pracovníci měli mít ke klientům. Jde hlavně o roli nadřazenosti a podřazenosti, či rovnosti. Toho by se pracovník měl primárně držet. Sám si pak může určit, jak takového vztahu dosáhne, jakou roli zaujme, jaké hranice si stanoví. Pořád by se však měl držet v mezích, stanovených jeho postavením. Může být přátelský, neměl by však svého klienta brát za přítele. Klient přichází za odborníkem, profesionálem a už tato skutečnost vymezuje vztah, je to vztah pracovní, ne přátelský. Proto se ani nedoporučuje, aby sociální pracovník přijal svého přítele jako klienta. Není to vyloučené, ale pro určité obory sociální práce je to nevhodné. Pro sociálního pracovníka je složitější někdy snad až nemožné, být nestranným a otevřeným. Nevidí situaci neutrálně, ale citově zabarvenou. Mohl by

proto špatně problém vyhodnotit a klientovi i sobě uškodit. Proto by samotná přátelská láska neměla být přítomna ve vztahu ke klientovi.

Jak jsem již několikrát zmínila, člověk je tvor společenský. Hledá k sobě ideálního partnera, ale i zde by měl mít sociální pracovník jasné hranice. Milostný vztah s klientem není pro řešení jeho problému přínosný, spíše škodlivý. Pracovník musí meze vztahu ke klientovi vyjasnit již na začátku setkávání. Musí být všem srozumitelné, pak se snáze respektují. Sám si stanoví, jaké sankce budou následovat při porušení těchto pravidel. Sociální pracovník by měl být empatický a zaangażovaný. Klient by měl cítit, že pracovník má o něj skutečný zájem a chce mu opravdu nezištně pomoci. Oba by však měli mít na paměti, že jde stále o pracovní vztah. Pokud má spolupráce mezi klientem a sociálním pracovníkem vést ke zdařilému konci, není vhodné, aby mezi nimi byla přítomna erotická láska.

Nyní se dostáváme zpět k výroku Tomáše Akvinského, konečně je na řadě křesťanská láska, která by skutečně neměla mít hranice. Ona jediná má právo být nekonečná. Protože pochází od Boha a Bůh je dobrý. Tato láska nás přibližuje ideálu a tím je pro křesťana Ježíšův život, z nějž by si měli brát příklad a následovat jej. Troufám si tvrdit, že Ježíš je vzorem hodným následování pro každého člověka, nejen věřícího. Nemusím chápat jeho Božský původ, ale byl dokonalou osobou. Ukázal lidem, jak žít s danými pravidly, jak naplnit jejich obsah.

Bez víry v dobrotu člověka ztratí sociální pracovník velmi brzy smysl své práce. Přejde o svou naději, protože přestane lidem důvěřovat. Ztratí naději, že lidé nejsou pouze zlí a špatní. Ztratí naději, protože nebude důvěřovat ani sobě. On, jako pomocník, už nebude schopen pomáhat. Nedokáže totiž uchovat a podporovat ani naději druhých. Každý boj pro něj bude předem prohraný, každá bitva zbytečná. Bez naděje je velmi těžké žít, snad až nemožné. Naděje je určitým ideálem, který drží člověka při životě, bez ní nejsme schopni růst, nevyvíjíme se, pouze stagnujeme a nakonec degenerujeme.

Naděje, že se situacelepší, dává člověku sílu bojovat. S beznadějí přijde apatie, ztratíme zájem o vše, protože už na ničem nebude záležet. Nebudeme-li věřit v dobro, přestaneme jednotlivce brát, jako jedinečná individua. Všichni budou stejní a práce se pak stane rutinou. Protože budeme používat stále ty samé postupy, z práce se vytratí radost a optimismus. Bez naděje, že právě tento klient říká pravdu a skutečně chce svou situaci změnit, nebudeme empatictí, pozorní, obětaví ani nestranní. Budeme-li všechny

brát, jako špatné, nebudeme nic takového potřebovat. Nakonec dospějeme do stádia, kdy ztratíme veškerou lidskost.

Bez naděje nebudeme schopni odpouštět. Bez odpuštění nemůžeme žít s lidmi, ani sami se sebou. Každý chybuje a není proto špatným člověkem. Nejsme dokonalí ani neomylní. Nebudeme-li mít naději, že člověk nechťel nikomu ublížit, že situaci pouze nevhodně vyhodnotil a nyní lituje svého činu, nebudeme moci ani nikomu odpustit. Budeme přesvědčeni, že si odpuštění nezaslouží. Ale kdo je člověk, aby mohl určovat, co si jiní zaslouží a co už ne?

V Bibli je mnoho příběhů, které vyprávějí o Božím odpuštění. Bůh odpustil člověku mnoho prohřešků. Dokáže-li odpouštět Bůh, dokáže to i tvor oproti němu tak nízký a nepatrný, protože je jeho obrazem a žákem. Bůh si člověka zamiloval a právě proto je k němu tak shovívavý. Pokud tedy člověk miluje druhé, své bližní, musí jim zákonitě i odpouštět. V tom je ona nekonečná míra lásky. Díky ní zapomeneme na sebe, na svou ublíženost a uděláme něco dobrého, odpustíme.

Kdybychom neodpouštěli druhým, neměli bychom správně odpouštět ani sami sobě. To však znamená, že bychom museli být dokonalí a nechybovat, jinak bychom k sobě nebyli upřímní, byli bychom pokrytci. Existuje ještě třetí možnost, nenávisť k sobě sama i druhým, kvůli lidské zkaženosti. Pak není důvodu odpouštět ani jedné straně.

Bez odpuštění by byly naše lásky velmi krátké, protože dříve nebo později každý udělá nějakou chybu. Nenásleduje-li odpuštění, přichází konec vztahu. Pokud nám však na člověku skutečně záleží, neopustíme jej tak snadno.

5 Naděje

V předchozích odstavcích jsem se již zmínila o naději, které se nyní budu věnovat podrobněji. Protože je podstatnou a základní složkou nejen sociální práce, ale všech pomáhajících profesí a dokonce i života. Možná občas zapomínáme, jak důležitá pro člověka je a proto často opakujeme, jak je naše situace beznadějná. Kdyby tomu skutečně tak bylo, většina lidí by na zemi už dávno nežila. Protože člověk naději bytostně potřebuje.

Naděje neznamená pouze doufat, ale přímo očekávat, že situace dopadne dobře. Vytyčili jsme si nějaký cíl a nyní k němu směřujeme. Jsme ochotni využít všech cest, které povedou ke zdárnému konci. Ochota udělat téměř cokoliv dokazuje, že nejde vždy vše hladce a přímo. Pokud by neexistovaly překážky, nebylo by naděje skoro třeba. Měli bychom jistotu, že vše zvládneme. Naděje přichází s překážkami, věříme, že i přes tyto komplikace dojdeme k cíli.⁵⁴

Existují naděje celoživotní, silné, které by měly udávat směr života. Do této kategorie by patřila touha vdát se a založit rodinu nebo pomáhat lidem. Dále jsou naděje každodenní, slabší, se kterými se potýkáme běžně. Sem bychom mohli zařadit touhu po novém autě či chatě, nebo snahu získat dobré hodnocení z praxe. Jsme si sice vědomi faktu, že by naše hlavní naděje měla vést ty slabší, avšak může se stát, že nás zahltní mnoho drobných nadějí a ztratíme směr. Necháme-li to zajít příliš daleko, mohli bychom si najednou uvědomit, že jsme nikdy nesplnili své osobní poslání.⁵⁵ Proto by měl mít sociální pracovník jasno v hodnotách a vždy mít na paměti původní a nejdůležitější záměr.

Tak jako existují lidé slabé a silné vůle, tak se dají rozdělit i na lidi silné a slabé naděje. Toto dělení ukazuje, že někteří lidé díky naději vidí situaci jako překonatelnou a druzí jako nepřekonatelnou. I kdyby byly cíl i překážka totožné, první by byl vynalézavější a našel by snadněji jiný postup řešení, byl by kreativnější. Oproti tomu druhý by si připadal zavalený, ztracený a v koncích.⁵⁶ Pro sociálního pracovníka je důležité umět klienta správně zařadit. Buďto potřebuje jen poradit, poskytnout nové informace, nebo potřebuje navést, získat odstup, podat pomocnou ruku, aby vymyslel jiné řešení.

Naděje je orientována na budoucnost, ale její síla nám pomáhá měnit či přijmout přítomnost, protože tento úkol musíme splnit, abychom dospěli do vytyčeného cíle. Je-li přítomnost velmi tíživá, musí být naděje velmi silná a stabilní. Tím nám dodá pocit jistoty, že náš cíl za tu námahu stojí.⁵⁷

---

⁵⁴ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*, s. 12-21

⁵⁵ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Sdílení naděje*, s. 11-12

⁵⁶ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*, s. 31-32

⁵⁷ Srov. BENEDIKT XVI. *Spe salvi*, s. 7

S nadějí získáváme i důvěru k cíli a činům, které pro něj musíme vykonat. I přes to, že nebude snadné zvítězit, nedovolí, abychom boj vzdali. Dokáže být velkou motivací, ale i tak ji musíme upevňovat. K tomu nám může pomoci minulost, možná už jsme v podobné situaci byli a překonali ji nebo má podobnou zkušenost někdo z rodiny či přátel. S nadějí musíme spolupracovat, ona sama vše nezvládne. Musíme důvěřovat především sami sobě a věřit, že v nás je síla, která vše změní. Naděje je impulzem, který nás přiměje takto smýšlet.⁵⁸

Stejně jako láska potřebuje odvahu a otevření se, tak naděje vyžaduje rozhodnost. Problémem se buďto necháme pohltit, nebo ho vyřešíme. Vždy je to buď a nebo. Jedno znamená rezignaci, druhé naději.⁵⁹ Rozhodnutí je na každém člověku a měl by dbát na to, aby bylo skutečně jen jeho. Rozhodnutí dle vlastního, individuálního svědomí. Člověk má vždy možnost volby. Ať se zdá situace jakkoliv bezvýchodná, snad až beznadějná, stále má právo doufat. Měl by znát reálný stav, měl by mít veškeré informace, ale jaký závěr z toho vyvodí, to už je jen na něm. Druhý člověk nemá právo tuto naději vyvracet nebo pošlapávat.

Naděje vede člověka k trpělivosti. Protože dodává důvěru a díky ní jsme ochotni a schopni vytrvale vyčkávat.⁶⁰ Kdyby člověk ztratil víru v dobrý konec, začal by být unáhlený a nerozvážený. Nevedla by ho jasná vidina, které může důvěřovat. Proto by chtěl situaci vyřešit za každou cenu, co nejdříve. Hlavně, aby měl vše už za sebou. Člověk s nadějí dokáže lépe snášet těžkosti současnosti, protože si je jistý, že jednoho dne skončí. Stejně to platí i pro sociálního pracovníka. Má-li víru v dobrotu člověka, má i naději. Naději, že i přes veškeré nezdary, které s klienty má, se vždy najde alespoň jeden, kterému skutečně pomůže. Bude vytrvalý a ke každému otevřený, protože bude vždy hledat právě toho jednoho, který s jeho pomocí problém vyřeší. Každému bude věnovat dostatek času, bude nestranný a nezaujatý. Protože pokaždé je naděje, že zrovna tento klient opravdu pomoc chce a potřebuje.

Naděje by bez lásky nebyla, ale ani láska nemůže bez naděje sílit a přetrvat. Nemá-li láska dostatek naděje, může zaniknout nebo naopak ani nevznikne. Láska je

---

⁵⁸ Srov. *Život z víry*, s. 43

⁵⁹ Srov. PHILIPPE, J. *Vnitřní svoboda*, s. 83

⁶⁰ Srov. BENEDIKT XVI. *Spe salvi*, s. 17

sice silnější a dokonalejší, než naděje, ale i ona potřebuje podporu. Pokud se člověk rozhodne milovat, nebo se jinými slovy jednoduše zamiluje, doufá, že bude jeho láska opětována. Ono doufání je právě naděje, díky ní otevře své srdce druhé osobě, vyjde ze sebe. Láska je sice člověku blízká a přirozená, ale i přes tuto skutečnost se neustále potýká se strachem a obavami. Bojí se bolesti a zklamání, proto tolik potřebujeme naději. Potřebujeme doufat, že náš krok vpřed nebude krokem do prázdna. Dále potřebujeme mít naději, že náš cíl je dosažitelný, jinak ztrácíme motivaci. Buďto problém necháme nevyřešený, nebo musíme nechat působit naději dostatečně dlouho a intenzivně, abychom uvěřili v dostupnost cíle a začít znovu. Naděje má silnou moc, dokonce takovou, že se přes většinu nezdarů a zklamání přeneseme. A nejen to, stále znovu a znovu důvěřujeme a milujeme, i přes to, že scénář je až příliš často velmi podobný. Někdo by tedy řekl, že stále opakujeme stejné chyby, ale milovat druhého člověka jako osobu není nikdy chyba. I naděje však potřebuje posilovat a k tomu napomáhá víra. Víra v Boha či vnitřní dobro v každém z nás.⁶¹

Nebude-li naděje posilována a upevňována, brzy začne slábnout a skomírat. Záleží také na tom, jak složité jsou překážky na cestě k cíli. S tím souvisí i to, že čím více jich je, tím rychleji naše naděje opadá. Dostávají se negativní emoce, které nakonec mohou vést až k úplné beznaději a lhostejnosti. První přirozenou reakcí na překážku je vztek a agresivita, obojí nás může dovést k činům, kterých později velmi litujeme. Většinou nejsou tak silné, abychom kvůli nim přišli o veškerou motivaci. Po zlosti nastupuje skleslost a zoufalství. V této fázi máme před sebou ještě vidinu cíle, ale začíná se ztrácet za množstvím překážek a neúspěchů. Čím větší je počet neúspěchů, tím dříve se dostavuje otupělost a netečnost. Člověk začíná pochybovat sám o sobě a svých schopnostech. Cíl už je ztracen a přichází apatie, tedy naprostý nezáměr o cokoli a úplné vyčerpání veškeré naděje.⁶²

---

⁶¹ Srov. PHILIPPE, J. *Vnitřní svoboda*, s. 91-95

⁶² Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*, s. 33-35

6 Odpuštění

Odpuštění znamená překročení vlastního vzteku či zklamání a vložení energie do záchrany či obnovy vztahu, který byl činem narušen.⁶³ I takto by se odpuštění dalo definovat. Samozřejmě je možné pouze tehdy, touží-li viník po odpuštění, svého činu lituje a on sám by byl schopen odpustit.⁶⁴ Protože je jasné, že není možné odpustit někomu, kdo tuto schopnost sám nemá.

Samotné litování daného jednání nestačí, je třeba újmu nějakým způsobem napravit. Ať už jde o újmu materiální nebo psychickou. Vždy jde o narušení vztahu, který se musí chtít opravit. Protože s narušením vztahu přichází i ztráta důvěry a zranění lásky, kterou oběť darovala viníkovi. Proto musí být projevena lítost nad činem a vyřčena prosba o odpuštění, jinak by ke smíření nedošlo. Není spravedlivé odpouštět bez lítosti, nevedlo by to k žádné nápravě ani k upevnění správného vzorce chování.⁶⁵

Ochota odpustit je znakem dobroty a zralosti osobnosti jedince.⁶⁶ Druhému ukážeme, že jsme schopni překročit sami sebe a vlastní ublíženost. Dokážeme, jak moc nám na něm záleží a jak důležitý pro nás vztah je. Proto bychom se měli snažit vždy přijít s nabídkou odpuštění, nenechávat se prosit, dát najevo zájem.

Člověk chybuje, není dokonalý a tak občas dělá špatná rozhodnutí. Nemusí za tím být nutně vždy záměr ublížit druhému. Jde jen o nesprávné vyhodnocení, proto je odpuštění tolik důležité. Bez něj bychom nedokázali žít s nikým, ani sami se sebou. Je dobré jít druhým příkladem, tím podporujeme následování správného jednání. Tento princip funguje primárně v rodině, děti se učí od rodičů, napodobují je. Bude-li člověk dobrým příkladem a učitelem, budou i jeho potomci dále šířit toto chování. Pro společnost je to jednoznačně přínosné, protože se tím zajišťuje stabilita. Odpuštění je také důležité pro nás samotné, zdokonaluje nás. Zdokonaluje naše budoucí jednání, díky odpuštění budeme schopni odhadnout, co vše dokážeme. Sami sobě dokážeme, že jsme

---

⁶³ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*, s. 103

⁶⁴ Srov. NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník A-P*, s. 540

⁶⁵ Srov. *Život z víry*, s. 64

⁶⁶ Srov. ABELN, R.; KNER, A. *Odpuštění*, s. 16

schopni podobné situace zvládat. V neposlední řadě odpuštění znamená žítí a přiblížení se ideálu. Dokážeme uvést v chod psaná morální pravidla a závazky a to je velmi obohacující.⁶⁷

Odpuštění dále vede k nastolení spravedlnosti, jen tak přimějeme viníka, aby přijal zodpovědnost za své jednání. Konfrontace s realitou může být pro oba tíživá, ale jinak to nejde. Až tehdy, jsme-li schopni druhému říct, jak moc nám ublížil, pochopí, jakou škodu svým činem napáchal. Pokud bychom zvolili mstu, nepomůžeme nikomu, ani sobě. Msta nás nutí zůstat v minulosti, neustále prožívat situaci znovu a znovu. Nakonec vždy přináší jen větší frustraci. Výsledek nikdy nevede k zahojení ran.⁶⁸

Jak jsme již zmínila, bez lásky není člověk schopen odpuštění, ale funguje to i obráceně. Není-li člověk schopen odpouštět, nedokáže ani milovat.⁶⁹ Jedno dokazuje druhé a naopak. Otevře-li člověk své srdce a vynaloží dostatek odvahy, aby se odevzdal druhému, činí tak z lásky. Ale každý takovýto krok znamená i riziko, riziko bolesti a možného ublížení. Jsme-li ho ochotni podstoupit, musíme s ním i vnitřně počítat a být připraveni odpustit. Pokud nám na druhém skutečně záleží, není nic, co bychom mu nedokázali odpustit. Protože opak by vždy znamenal konec vztahu a ztrátu milovaného. Každý sám si musí stanovit, zda mu tato ztráta stojí za pocit ukřivdění a ublížení.

Kdybychom nedokázali odpustit, stali bychom se prázdnými a příliš tvrdými, nic by nás neobměkčilo. Nebyli bychom tak dobří, jak umíme být. A historie nám ukázala, jak dobří bychom měli být. Ježíš svými skutky vytvořil cestu, kterou bychom se měli vydat. Daroval lásku tam, kde by jiní volili mstu. Udělal první krok tam, kde ještě člověk ani nežádal o odpuštění, nenáročoval si žádné podmínky.⁷⁰

Odpuštění dává člověku zakoušet trojí dobro v jeden okamžik. První přichází se skutečností, že odpouštíme člověku jeho chyby. Záleží nám na něm, proto upřednostňujeme dobré vlastnosti před špatnými. Další dobro přichází s poznáním, že

---

⁶⁷ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*, s. 107-108

⁶⁸ Srov. SMEDES, L.B. *Odpust' a zapomeň*, s. 135-137

⁶⁹ Srov. ABELN, R.; KNER, A. *Odpuštění*, s. 18

⁷⁰ Srov. Tamtéž, s. 26-27

překračujeme sami sebe, překonáváme se. A třetí je čistě v rámci víry, necháváme sebou prostupovat Boží dobrotu, díky ní jsme takového činu schopni.⁷¹

Člověk, který udělá chybu a svým činem druhému ublíží, musí sám přijít na svůj omyl a pochopit důsledky jednání. Z jeho vlastního popudu musí omluva či žádost o odpuštění vzejít. Jiné řešení není. Nemůžeme mu říkat, co by měl dělat. Sám musí přiznat chybu a přijít s možným řešením. Je však dobré, aby měl u sebe člověka, který ho neodsuzuje a se kterým o svém problému může hovořit beze strachu z odsouzení. Právě takovým nestranným posluchačem může být sociální pracovník. Neměl by být soudcem ani rozhodčím, který určí, co se bude dít. Jeho úkolem je navést a poradit.⁷²

Odpuštění není nic jednoduchého, je třeba notná dávka sebezapření a do značné míry i empatie. Právě ona nám může pomoci vcítit se do situace, jež viníka k činu vedla. Díky ní jsme schopni vidět viníka jako osobu, člověka. Tedy bytost v základě stejnou jako je sama oběť. Protože je velmi snadné potrestat či zavrhnout zrádce, ale ne člověka. Empatie v nás může vyvolat jistou dávku soucitu. Pokud se s její pomocí pokusíme vžít do jeho stavu, uvidíme pozadí činu i to, co mu předcházelo. Stále však platí, že by viník měl svého skutku litovat a měl by o odpuštění žádat. Přílišná empatie je na škodu, nevedla by k nápravě, spíše naopak, mohla by být zneužita.⁷³ Toho by se měl vyvarovat i sociální pracovník, není žádoucí, aby se příliš snažil ospravedlňovat každého klienta, bez ohledu na objektivní fakta.

Odpuštění má čtyři fáze. První fází je bolest, tu cítíme pokaždé, je-li nám ublíženo. Její síla se odvíjí od míry ublížení a blízkosti viníka. Existuje tedy přímá úměra mezi silou lásky a silou bolesti. Nejvíce nás zraňují ti, které nevíce milujeme. Bolest nás paralyzuje, v této fázi nejsme zprvu schopni pohybu. Nedokážeme ani zapomenout a zatím ani odpustit. Druhou fází je nenávist, ve kterou se bolest, kterou stále cítíme, pomalu přelije. Člověk si připadá natolik ublížený, že nemůže viníkovi přát nic dobrého. Z této druhé fáze je jasné, že nemám na mysli drobné chyby a omyly. Ty zvládneme přejít bez sebemenší újmy, ale je-li nám skutečně ublíženo a je-li rána příliš hluboká, nedokážeme odpouštět hned. V některých případech nenávist nikdy

---

⁷¹ Srov. ROHR, R.; BOOKSER FREISTER, J. *Naděje proti temnotám*, s. 149

⁷² Srov. DREWERMANN, E. *Stopy spásy*, s. 65-68

⁷³ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*, s. 126-128

nepřekonáme. Třetí fází je uzdravení. V této fázi už nevidíme pouze viníka, ale lidskou bytost. Odpoutáváme se od bolesti, konečně máme dostatek energie na krok vpřed. Přestáváme žít minulostí a jdeme opět vstříc budoucnosti. Čtvrtou fází je setkání. Viník, nyní už opět viděn jako osoba vstupuje znovu do našeho života. Vztah je obnoven.⁷⁴

V oblasti sociální práce se může pracovník setkat s klientem, kterého je velmi snadné odsoudit. Může to být rodič, který zanedbával své dítě nebo usvědčený zloděj. Aby si však pracovník zachoval nestrannost, musí přijmout lítost, kterou klient cítí. Vždy by se měl pohybovat v rovině nezaujatosti, ale má právo dát najevo, co společnost (tedy i on) považuje za správné a co ne. Může tím klientovi napomoci k nápravě či přijetí zodpovědnosti.

Každý člověk má občas pocit, že je tvorem příliš nicotným a nízkým, odpuštění může pomoci toto mínění minimálně zmírnit. Není snadné odpuštěm velkou křivdu, o to lepší pocit ze sebe máme, pokud to dokážeme. Odpuštění povznáší a osvobozuje. Dává člověku zakoušet jeho velikost.

7 Závěr

V průběhu psaní této práce jsem si uvědomila, jak idealisticky zní. Jsem však přesvědčená, že to není na škodu. Člověk potřebuje mít před sebou nějakou metu, ideál, který ho vede kupředu a díky němuž se stává lepším. V oblasti sociální práce to platí o to víc, že jde o práci s lidmi. Klienti přicházejí s problémem, se kterým si nevědí rady, nebo jsou pracovníkovi jednoduše přiděleni. Sám klient svou situaci měnit nechce a právě v této situaci je důležitý onen ideál. Bude-li mít sociální pracovník stále na mysli základní pravdy o člověku, bude se mu snáze pracovat. Nebo se alespoň vyhne situaci, kdy by klienta za jeho čin či jednání odsoudil.

Je třeba znát veškeré druhy lásky, protože stejně jako u práva neznalost neomlouvá. Sociální pracovník má být profesionálem ve svém oboru, proto by neměl dělat základní chyby, které pramení z neznalosti. Nebude-li se držet určitých pravidel, bude na sebe brát více zodpovědnosti, než je nutné, nebo naopak nebude klientovi nijak

---

⁷⁴ Srov. SMEDES, L.B. *Odpusť a zapomeň*, s. 13

nápomocen. I přes to, že nevěřící člověk nedokáže plně pochopit hloubku křesťanské lásky, je třeba, aby uznal alespoň základní principy, které platí pro všechny stejně. Bude-li se rozhodovat na základě vlastního svědomí a naslouchat křesťanské lásce, nemůže jednat špatně. Protože tento přístup ho povede k respektu a odpovědnosti.

Pokud se bude sociální pracovník řídit zákony křesťanské lásky, bude schopen šířit naději nejen pro klienty, ale i pro sebe a bude schopen odpouštět. Bez těchto základních principů nebude jeho zájem opravdový. Je třeba zapojit i kritické myšlení, je jasné, že práce s klienty není vždy snadná, proto není správné doufat, že láska vše zrychlí, zachrání či opraví. Na všem je třeba pracovat a někdy velmi těžce. Občas se dokonce nemusí i přes všechno úsilí situace vyvinout do zdárného konce. Smířit se s tím není jednoduché, ale bude-li člověk věřit, že je schopen snášet i špatné konce, bude mu lépe. Já sama si vždy opakuji, že člověku není naloženo víc, než unese.

Mým cílem bylo definovat pojmy láska, naděje a odpouštění, dále pak popsat projevy a vysvětlit jejich místo v oblasti sociální práce. Rozhodla jsem se vrátit k úplnému počátku vztahu, tedy k přirozené otevřenosti pro druhou osobu. Vždyť člověk je tvor společenský.

Poznatky z této bakalářské práce mohou být přínosné jak pro sociální pracovníky, tak pro laiky. Toto téma se totiž týká každého člověka, vychází z jeho přirozenosti. Já sama jsem si v průběhu studia odborné literatury vyjasnila své postoje a ideály. Uvědomila jsem si, jak důležité je, aby měl každý v základních otázkách jasno. Zejména má-li být oporou druhému. Konečně jsem plně pochopila, jak moc je třeba, aby měl člověk nejprve pořádek sám v sobě. Jedině tehdy je skutečně schopen pomoci druhé osobě.

8 Seznam použité literatury

1. ABELN, R.; KNER, A. *Odpuštění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. ISBN 80-7192-133-5.
2. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. 3. revid. vyd. Praha: PAULÍNKY, 2006. ISBN 80-86949-03-6.
3. BENEDIKT XVI. *Spe salvi*. Praha: PAULÍNKY, 2008. ISBN 80-86949-097-7.
4. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Česká biskupská společnost, 1996. ISBN 80-8510-11-5.
5. DREWERMANN, E. *Stopy spásy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-674-2.
6. HEJDUK, T. *Od Érota k filosofii: Studie o Érotu se zřetelem k Sókratově filosofii*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007. ISBN 978-80-86818-50-4.
7. JOHANN, R.O. *New Catholic Encyclopedia*. Vol. 8. 2nd ed. Detroit: Gale, 2003.
8. KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-835-X.
9. KŘIVOHLAVÝ, J. *Sdílení naděje*. Praha: Návrat domů, 1997. ISBN 80-85495-64-3.
10. KENNEDY, R.; ABEL-HIRSCH, N.; PAJACZKOWSKA, C. a kol. *Témata psychoanalýzy II: Libido, eros, perverze, exhibicionismus*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-703-5.
11. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*. Praha: Návrat domů, 1997. ISBN 80-85495-56-2.
12. LOTZ, J.B. *Vědění a láska*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-304-3.

13. NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník A-P*. 1. sv. Praha: Kalich: Česká biblická společnost, 1992. ISBN 80-7017-528-1 (Kalich) ISBN 80-900881-1-2 (Česká biblická společnost).
14. PHILIPPE, J. *Vnitřní svoboda*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-85495-64-3.
15. ROHR, R.; BOOKSER FEISTER, J. *Naděje proti temnotám: Dnešním neklidným světem se Sv. Františkem*. Brno: Cesta, 2004. ISBN 80-7295-059-2.
16. SMEDES, L.B. *Odpust' a zapomeň*. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-097-7.
17. SPAEMANN, R. *Šťěstí a vůle k dobru*. Praha: Oikoymenh, 1998. ISBN 80-86005-01-0.
18. ŠPRUNK, K. *Tomáš Akvinský O lásce: Výběr otázek z Teologické sumy*. Praha: Krystal OP, 2005. ISBN 80-85929-71-6.
19. ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. ISBN 80-86429-36-9.
20. ZVĚŘINA, J. *Teologie agapé: Dogmatika*. 1. sv. Praha: SCRIPTUM, 1992. ISBN 80-85528-19-3.
21. *Život z víry: Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé*. 2. vyd. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005. ISBN 80-7040-809-X.

9 Abstrakt

PATEROVÁ, J. *Druhy lásky a jejich místo v sociální práci*. České Budějovice, 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce doc. T. Machula, Ph.D., Th.D.

Klíčová slova: láska a sociální práce, náklonnost, přátelství, erotická láska, křesťanská láska, naděje, odpuštění.

Tato bakalářská práce se zabývá rozborem jednotlivých druhů lásky, naděje a odpuštění. Každý druh lásky je definován, jsou popsány jeho projevy a možné negativní dopady, jeho zneužití či špatného pochopení. Práce dále poukazuje na vhodnost nebo nevhodnost přítomnosti jednotlivých druhů lásky v sociální práci, s ohledem na funkčnost pracovního vztahu mezi sociálním pracovníkem a klientem. Pojmy naděje a odpuštění, kterým jsou věnovány poslední dvě kapitoly, jsou vysvětleny a popsány, jako dynamické procesy. Důraz je kladen na základní a zásadní postavení všech tří pojmů v oboru sociální práce i životě člověka vůbec.

10 Abstract

Kinds of love and their place in social work

Key words: love and social work, affection, friendship, erotic love, charity, hope, forgiveness.

This bachelor thesis deals with the analysis of different types of love, hope and forgiveness. Each kind of love is defined and there are described its symptoms and possible adverse effects of misuse or misunderstanding. The work also points to the suitability or unsuitability of the presence of various kinds of love in the social work, having regard to the functioning of the professional relationship between the social worker and the client. The terms of hope and forgiveness, which are dedicated to the two last chapters, there are explained and described as dynamic processes. The emphasis is placed on the basic and vital status of all three terms in the field of social work and in the life of a man at all.